

KIHNU MAALAMBA JÕUDLUSKONTROLLI LÄBIVIIMISE KORD

Juhend lambakasvatajale, kes on liitunud Kihnu maalamba jõudluskontrolliga.

Kihnu maalamaste jõudluskontrolli viiakse Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liidus (edaspidi ELKL) läbi tulenevalt põllumajandusloomade aretuse seadusest ja lähtuvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2016/1012 ning teistest Eesti ja EL õigusaktidest. Kihnu maalamba (KML) aretus-säilitusprogramm on iga jõudluskontrollis osalevale karjale baasdokumendiks. Aretajal on õigus osaleda KML aretus-säilitusprogrammis ja jõudluskontrollis KML tõuraamatusse kantud loomadega.

Jõudluskontrolli algandmed ja tõuraamatus olev info säilitatakse aretuse andmebaasis. Andmete säilitamise korraldab Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit.

Jõudluskontrolli eesmärgid

KML lammaste jõudluskontroll on jõudluskontrollis olevate lammaste jõudlus- ja põlvnemisandmete regulaarne kogumine, salvestamine, säilitamine ja analüüsimine loomade geneetilise väärtuse hindamiseks ning aretusvalikute tegemiseks. KML lammaste jõudluskontrolli eesmärgiks on tagada aretusprogrammis toodud KML tõu aretuse ja säilitamise eesmärkide täitmine.

Jõudluskontrolli algandmete kogumine

Jõudluskontrolli algandmed kogutakse lambakasvatustevõttes lambakasvataja poolt. Kogutavad algandmed on paaritusregister ja talleregister.

Paaritusregistri täitmiseks tuleb aretuse andmebaasis alajaotuses “Loomad” märgistada valitud uted, peale mida valida toimingutest Lisa “paaritusrühma” ning siduda valitud jääraga. Mitme jäära kasutamise korral tuleb sisestada igale jäärale oma paaritusrühm, kusjuures segapaaritus (st mitu jäära ühes grupis samaaegselt) on keelatud. Paaritusrühma moodustamise alguskuupäev on jäära karja panemise kuupäev. Paaritusrühma või rühmasid saab vaadata alajaotuses “Paaritusrühmad”. Paarituse saab lõpetada alajaotuses “Paaritusrühmad”, kusjuures lõppkuupäev

on jäära paaritusrühmast väljavõtmise kuupäev. Paarituse lõpetamise plaanitud kuupäeva võib märkida paaritusrühma moodustamisel. Jäära karjast väljavõtmisel tuleb seda kuupäeva vajadusel korrigeerida. Soovitav on konsulteerida enne jäära paaritusse panekut ELKL spetsialistiga, kes kontrollib inbriidingu protsenti. Kui sama uttede grupi paarituseks soovitakse kasutada mitut sugujäära, siis peab jääma erinevate jäärade paarituseks kasutamise vahele vähemalt 3 (kolm) nädalat.

Paaritusregister tuleb sisestada hiljemalt 7 (seitsme) päeva jooksul pärast paaritusgruppide moodustamist.

Juhul kui farmis paaritusperioodil paaritust ei toimu, siis teavitatakse sellest ELKL aretusspetsialisti enne 1. detsembrit.

ELKL-l on õigus kontrollida paaritusregistri andmete õigsust võrreldes paaritusregistri andmeid teiste andmebaasis olevate andmetega ning samuti paaritusregistri andmete vastavust tegelikkusele farmis kohapeal.

Talleregistri täitmiseks sisestatakse alajaotuses “Loomad” konkreetse ute juures lahtris “Poegimine” sünnikuupäev, emaomadus (soovitatav), sünnikaal (soovitatav), sugu, sündinud talle karja- või riikliku registri numbrid; värvus vastavalt värvitüübi kirjeldusele ja nimi. Märkustesse sisestatakse eritunnused (tilbad, sarved, poegimiskasv jms). Sisestatud talleregistrit saab vaadata elektroonilises andmebaasis “Raportid” Talleregistri all. Talle nimi peab olema kordumatu (erandkorras võib sama nime uuesti kasutada 10 a pärast looma surma), algpopulatsiooni loomade nimesid uuesti ei kasutata. Nimede registrit peab ELKL spetsialist.

Talleregister täidetakse hiljemalt 3 (kolm) kuud peale talle sünni. Talleregistrisse kantakse kõik sündinud talled, kaasa arvatud surnult sündinud ja noorena hukkunud talled ning talled, keda ei kavatseta jätta põhikarja.

Oluline on **tallede identifitseerimine** sünnijärgselt viisil, et kogu kasvuaeg vältel, kuni riikliku registri numbriga märgistamiseni oleks tall selgesti teistest talledest eristatav ning oma **emaga seostatav**.

Sünnikaalu määramiseks kaalutakse tall hiljemalt kolmandal elupäeval. Sünnikaalu määramine on soovituslik.

Jõudluskontrollis olevate loomade liikumised sisestatakse elektroonilisse andmebaasi **hiljemalt 30 päeva jooksul loomade karjast välja viimisest**. Suguloomana müügi registreerimine andmebaasis on tõutunnistuse väljastamise aluseks.

ELKL aretuse andmebaasi väljavõtted loetakse peale kontrolli jõudluskontrolli algdokumentideks.

ELKL jõudluskontrollis olevate lammaste geneetilise hindamise läbiviijaks on vastavalt liiduga sõlmitud lepingule Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS (<https://www.epj.ee/>). Geneetiline hindamine viiakse läbi vastavalt lepingule 2 korda aastas: 15. juuli ja 5. oktoober kõikidele andmebaasis olevatele lammastele. Andmebaasi kantakse aretusväärtused, mille statistiline usaldusväärsus on vähemalt 50%.

KML tallede värvijoonise kirjeldamine:

Eesmärgiga tagada KML tõugu kuuluvate loomade ühtne tõusisene identifitseerimine ning värvijoonise kirjeldamine, tuleb talle värvus kirjeldada vastavalt käesolevale juhendile **1–3 elupäeval** ja fikseerida tallele omased tunnused elektroonilises andmebaasis talleregistri sisestamisel. Kirjeldatakse vaid olemasolevaid tunnuseid, nende puudumist ei kirjeldata.

Loomaomaniku poolt kirjeldatakse looma värvitüüpe alljärgnevalt:

Värvitüüp ja selle kirjeldus	
MUST Üleni must tall ilma valgete märgisteta (aretajad: I. Pajula, E. Peetsalu)	
MUST-VALGE Must tall valgete märkidega. Põhivärvuseks on must, millel esinevad valged märgid/valge märk, laigud ja/või väiksemad märgid (aretajad: K. Maaro, Hallivilla OÜ)	
VASKKAEL Enam vähem piiritletavalt on osa talle kehast must ja teine osa valge, sh värvuse teises pooles võib asuda üks teist värvi laik (aretaja: Hallivilla OÜ)	
DALMAATSLANE Musta ja valget värvi laigud paiknevad ebasümmeetriliselt üle kogu kere, sh mõlemat värvi on enam vähem võrdselt ja ei saa määratleda kumba värvust oleks oluliselt rohkem (aretajad: S. Murro, P. Ilter)	
VALGE-MUST Valge loom mustade märkidega. Põhivärvuseks on valge, millel esinevad mustad märgid/must märk, laigud ja/või väiksemad märgid (aretajad: I. Eensoo, U. Külv)	
VALGE Üleni valge tall ilma mustade märgisteta. Kui talle näol ja/või jalgadel esineb musti, pruune või halle täppe või varjundit siis lammast nimetatakse valgeks ja antud tunnused kirjeldatakse poegimiste sisestamisel “Märkuste” lahtris (aretajad: T. Rüütel, M. Merisalu)	